

Fluctuații ale criminalității pe timp de pandemie

Crime fluctuations during a pandemic time

Djulieta Vasilo¹

Rezumat: Și pe timp de pandemie statul continuă promovarea asigurării securității societății prin modificarea actului normativ. Ținând cont de faptul că politica penală are ca segment supravegherea legii penale, asistăm la modificarea acesteia prin incriminarea unor infracțiuni sau penalizarea altor.

Cuvinte-cheie: crime, pandemie, pericol, lege penală, incriminare, dezincriminare.

Abstract: And during the pandemic, the state continued to promote the security of society by amending the normative act. Taking into account the fact that the criminal policy has as a segment the supervision of the criminal law, we are witnessing its modification by incriminating some crimes or penalizing others.

Keywords: crimes, pandemic, danger, criminal law, incrimination, decriminalization.

1. *Introducere*

Studiul efectuat a avut ca bază o curiozitate științifică axată pe cunoașterea stării criminalității în perioada pandemiei. Conform datelor Ministerului Afacerilor Interne, în anul 2020 pe teritoriul Republicii Moldova au fost înregistrate 26,3 mii infracțiuni, fiind în scădere cu 17,0% comparativ cu anul precedent. Această scădere semnificativă a numărului de infracțiuni, a fost îmbucurătoare nu doar pentru organele de drept ci și pentru întreaga societate. Așa dar, Rata infracționalității în anul 2020 a constituit 100 infracțiuni la 10 mii locuitori, comparativ cu 120 infracțiuni în anul 2019².

Totuși, în această perioadă supusă analizei, am constatat că nivelul infracționalității este mai mare în mediul urban decât cel rural. Astfel, cele mai multe infracțiuni au fost înregistrate în mediul urban (58,6%). Fiecare a 3-a infracțiune a fost înregistrată în mun. Chișinău – 27,9%.

În structura infracțiunilor, fiecare a doua infracțiune înregistrată a fost contra patrimoniului (44,6%), după care au urmat infracțiunile în domeniul

¹ Conferențiar univ. interimar dr., Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Chișinău, e-mail: djuly_v@yahoo.com.

² [Online] la <https://www.mai.gov.md/ro/date-statistice> (accesat la data de 30.03.2021).

transporturilor (20,0%), infracțiunile contra autorităților publice (5,1%) și cele contra securității și ordinii publice (4,6%).

Totodată În anul 2020 au fost înregistrate mai multe infracțiuni ecologice (+83,3%) și în domeniul transporturilor (+4,1%), comparativ cu anul 2019³.

2. Factorii care influențează dinamica infracționalității în timpul pandemiei. Aspecte statistice. Aspecte legislative

Infractorii au reușit să profite rapid de oportunitățile de exploatare a crizei generate de coronavirus, adaptându-și modul de operare sau angajându-se în noi activități infracționale, pe care le putem încadra în următoarele patru domenii principale ale criminalității: spațiul cibernetic, fraude, bunuri contrafăcute/sub standard și spargerii de locuințe.

Potrivit observațiilor efectuate, în perioada pandemiei ar există anumiți factori care determină schimbări, precum: scăderea mobilității și a fluxului de oameni din interiorul și către UE; cerere mare pentru anumite mărfuri, echipamente de protecție și produse farmaceutice; cetățenii rămân acasă și lucrează din ce în ce mai mult de la distanță, bazându-se pe soluții digitale; limitările la viața publică vor face ca anumite activități infracționale să fie mai puțin vizibile și să se mute în case sau mediul online; anxietatea și teama crescute care pot crea vulnerabilitate la exploatare; diminuarea ofertei de anumite bunuri ilicite în UE.

Numărul atacurilor cibernetice împotriva organizațiilor și a persoanelor este semnificativ și este de așteptat să crească. Infractorii au folosit criza COVID-19 pentru a efectua atacuri de organizate tematic în jurul pandemiei pentru a distribui diverse pachete virusulente. Infractorii din mediul online sunt, de asemenea, pregătiți să exploateze un număr tot mai mare de vectori de atac, având în vedere că un număr tot mai mare de angajatori instituie teleoperarea și permit conexiunile la sistemele organizațiilor lor.

Escrocii s-au adaptat foarte repede la schemele de fraudă cunoscute pentru a valorifica anxietățile și temerile victimelor în timpul crizei.

Acestea includ diferite tipuri de versiuni adaptate de scheme de fraudă telefonică, escrocherii privind aprovizionarea și decontaminarea.

Vânzarea produselor sanitare și a produselor sanitare contrafăcute, precum și a echipamentelor de protecție personală și a produselor farmaceutice contrafăcute a crescut de la izbucnirea crizei. Există riscul ca falsificatorii să folosească deficiențele la aprovizionarea cu unele bunuri esențiale pentru a oferi din ce în ce mai multe alternative contrafăcute atât online, cât și offline.

Diverse tipuri de scheme care implică furturi din locuințe au fost adaptate de infractori pentru a exploata situația actuală. Aceasta include bine-cunoscutele escrocherii care implică personificarea autorităților publice⁴. Sediile comerciale și

³ *Ibidem.*

⁴ [Online] la <https://www.caleaeuropeana.ro/europol-situatia-de-crisa-generata-de-covid-19-duce-la-cresterea-criminalitatii-si-diversificarea-modurilor-de-operare/> (accesat la data de 30.03.2021).

facilitățile medicale sunt de așteptat să fie din ce în ce mai vizate de jafurile organizate.

În ciuda introducerii unor măsuri de carantină în toată Europa, amenințarea reprezentată de infracționalitate rămâne dinamică, iar tipuri de activități infracționale noi sau adaptate vor continua să apară în timpul crizei și în urma acesteia.

Datele statistice ne arată un tablou încurajator, în sensul că numărul infracțiunilor este în scădere, astfel numărul infracțiunilor din categoria celor excepțional de grave s-a diminuat cu 32,9% (de la 85 în 2019, la 57 în 2020), deosebit de grave – cu 20,9% (de la 230 la 182), grave – cu 19,2% (de la 1.535 la 1.241), mai puțin grave – cu 18,3% (de la 6.331 la 5.171) și cele ușoare – cu 7,5% (de la 2.717 la 2.512)⁵.

Astfel, pe parcursul perioadei vizate, din 69 (73 în 2019) de omoruri săvârșite, în 68 de cazuri autorii au fost stabiliți, din 30 (43 în 2019) de tâlhării, în 26 de cazuri autorii au fost stabiliți. Totodată, în cazul vătămarilor corporale grave (63 anul curent/73 anul precedent) și infracțiunilor privind viața sexuală (211 a.c./256 a.p.) au fost stabilite toate persoanele care le-au comis. IGP a precizat că o creștere ușoară, de 5,92%, s-a înregistrat în cazurile de răpiri de transport: 161 în acest an, comparativ cu 152, câte au fost în anul precedent.

Totodată, în cinci luni ale anului, pe teritoriul mun. Chișinău au fost înregistrate 2.676 de infracțiuni, atestându-se o diminuare a fenomenului infracțional cu 29,2%, față de perioada analogică a anului precedent (3.781). Pe teritoriul țării, o creștere a infracționalității au înregistrat raioanele Edineț, Sângerei, Nisporeni, Rezina, Căușeni, Leova și Vulcănești.

În primele cinci luni ale anului, și numărul accidentelor rutiere este în descreștere, fiind înregistrate 589 de accidente, în rezultatul cărora 82 de persoane au decedat, iar altele 662 au fost traumatizate. Altfel spus, se atestă o descreștere cu 31,75% a numărului de accidente înregistrate, comparativ cu perioada anului precedent. În consecință, dacă în unele cazuri infracționalitatea s-a micșorat, în alte cazuri a crescut sau chiar au fost incriminate noi comportamente social periculoase.

Bunăoară a fost incriminată o nouă infracțiune și anume *Desfășurarea curselor ilegale*.

Astfel în *Legea cu privire la modificarea unor acte legislative* Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74, art. 195), cu modificările ulterioare, se completează cu articolul 264/2 cu următorul cuprins: Articolul 264/2. Desfășurarea curselor ilegale⁶

(1) *Participarea conducătorului mijlocului de transport la întreceri, concursuri sau antrenamente neautorizate pe drumurile publice*

⁵ [Online] la https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_621.pdf. (accesat la data de 05.04.2021).

⁶ Codul penal al Republicii Moldova, nr. 985/2002 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74, art. 195), cu modificările ulterioare.

se pedepsește cu amendă în mărime de până la 650 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore cu (sau fără) privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de până la 2 ani.

(2) Organizarea întrecerilor, concursurilor sau antrenamentelor neautorizate pe drumurile publice

se pedepsește cu amendă în mărime de la 1350 la 1500 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la 1 la 2 ani.

Această incriminare a urmat traseul logic al acestor operațiuni având ca temei creșterea pericolului unor astfel de ilegale.

Prin cursă ilegală se înțelege de obicei o formă nesancționată și ilegală de curse auto care au loc pe drumurile publice. Cursele auto ilegale sunt la fel de vechi ca și automobilele în sine. Cursele ilegale sunt asociate nu numai cu periclitarea siguranței rutiere și a traficului, dar și cu riscul de a provoca vătămări grave ale integrității corporale sau chiar decesul persoanei. Acesta este, de asemenea, legată de comportamentul antisocial, de daunele aduse proprietății și este asociată cu consumul de alcool și substanțe narcotice.

Prin urmare, este de responsabilitatea statului să întreprindă măsuri pentru a aborda problema curselor stradale ilegale și a comportamentului asociat cu acestea. În ultima perioadă de timp se atestă o creștere accentuată a popularității curselor stradale, atât la nivelul statelor europene, cât și la nivel național.

La nivel european în majoritatea statelor comunitare cursele stradale sunt interzise. Portugalia, prin art. 291 alin. (2) din Codul penal, incriminează desfășurarea curselor stradale ilegale. Germania, de asemenea, reglementează penal desfășurarea curselor ilegale și pedepsește cu închisoarea cursele interzise de mașini, în contextul în care prin cursele interzise de mașini se înțelege participarea persoanei care, în traficul rutier, aranjează sau organizează o cursă interzisă de mașini, participă la o cursă interzisă de mașini sau, în calitate de conducător auto, se deplasează cu viteză neadaptată condițiilor de trafic și în mod flagrant neregular, în scopul de a atinge o viteză cât mai mare. Pedepsa penală pentru infracțiunea în cauză se regăsește la art. 315 din Codul penal German. Ungaria, de asemenea, stabilește răspunderea penală pentru conducerea periculoasă a unui vehicul, în condițiile art. 234 alin. (1) din Codul penal al Ungariei, care prevede că fapta persoanei care provoacă o amenințare directă la viața sau integritatea fizică a uneia sau mai multor persoane prin încălcarea regulilor de circulație pe un drum public sau pe un drum privat accesibil publicului constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de până la trei ani. În Marea Britanie, în Legea traficului rutier (Road Traffic Act din 1988), la art. 12 se stabilește survenirea răspunderii persoanei care organizează sau participă la cursele stradale ilegale ce presupun întreceri de viteză între mijloacele de transport. România, prin art. 339 alin. (2) din Codul penal, stabilește răspunderea penală pentru participarea conducătorului de vehicul la întrecerile neautorizate pe drumurile publice.

Canada și Statele Unite ale Americii, de asemenea, au stabilit răspunderea penală pentru organizarea sau participarea la cursele stradale ilegale. În cadrul unui

studiu efectuat în Statele Unite ale Americii începând cu 2000 până în 2018, doar în Los Angeles 179 de persoane și-au pierdut viața în cadrul desfășurării curselor ilegale. În acest sens, mai puțin de jumătate din numărul total de decese, mai exact 47%, au fost conducătorii mijloacelor de transport implicate în acțiunile ilegale. Majoritatea deceselor revenind pasagerilor, altor participanți la trafic sau pur și simplu pietonilor care se aflau prin preajmă. Prin urmare este de responsabilitatea statului să întreprindă măsuri pentru a aborda problema curselor stradale ilegale și a comportamentului asociat cu acestea.

Alte modificări care au avut loc în perioada de la începerea pandemiei de COVID-19 au avut caracter de înăsprire a pedepselor pentru unele infracțiuni, precum cele de corupție și răspândirea bolilor epidemice. Astfel, Parlamentul Republicii Moldova, prin Legea pentru modificarea unor acte normative, adoptă noile modificări după cum urmează: *Art. I. – Articolul 215 din Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74, art. 195), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează: la alineatul (1), textul „de la 550 la 750 unități convenționale sau cu închisoare de până la 1 an” se substituie cu textul „de la 720 la 1000 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani”; la alineatul (2), textul „de până la 5 ani” se substituie cu textul „de până la 7 ani” art. 215 Cod penal.*

Astfel, proiectul de lege pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 a fost elaborat în vederea realizării acțiunii „Ajustarea sancțiunilor penale pentru infracțiunile de corupție” din Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2020-2023, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 636/2019.

Totodată, drept temei pentru inițierea procesului de elaborare a proiectului de lege menționat, a servit acordul la nivel de experți dintre misiunea Fondului Monetar Internațional (FMI) și autoritățile Republicii Moldova privind programul de reforme economice, program care va fi susținut printr-un acord pe trei ani, finanțat în baza Mecanismului extins de creditare (ECF) și Mecanismului de finanțare extinsă (EFF). Astfel, Republica Moldova va obține acces la o asistență financiară în valoare de circa 558 milioane de dolari. Noul program se va baza pe progresul atins în cadrul programului precedent și va avea ca obiectiv sprijinirea relansării economice a Republicii Moldova după depășirea pandemiei COVID-19 și avansarea în implementarea unor reforme instituționale ambițioase.

Noul program susținut prin ECF și EFF va contribui la menținerea stabilității macroeconomice, va ancora politicile autorităților pentru susținerea relansării economice după depășirea pandemiei COVID-19 și va cataliza finanțarea din partea altor donatori. Bazându-se pe progresul atins în cadrul programului precedent, autoritățile își propun să avanseze în cadrul noului program în implementarea unor reforme instituționale ambițioase pentru a elimina numeroasele vulnerabilități din domeniile guvernantei fiscale, supravegherii sectorului financiar nebancar, reglementării pieței, prevenirii și combaterii corupției.

În acest context, proiectul de lege urmărește majorarea sancțiunilor pentru unele infracțiuni de corupție, încadrându-le la categoria de infracțiuni grave, ceea

ce ar permite eficientizarea normelor penale și limitarea posibilităților de a aplica prevederile articolelor 55, 90 și 94 din Codul penal.

Rațiunea acestor modificări constă în încadrarea acestor infracțiuni din categoria infracțiunilor mai puțin grave în categoria infracțiunilor grave. Prin urmare, noua încadrare juridică va oferi organelor de urmărire penală instrumente suplimentare de ordin procedural, prin prisma cărora se va facilita și îmbunătăți activitatea în faza de urmărire penală, în scopul contracarării fenomenului de corupție. Or, articolul 60 alin. (1) lit. c) din Codul penal prevede că persoana se liberează de răspundere penală dacă din ziua săvârșirii infracțiunii au expirat 15 ani de la săvârșirea unei infracțiuni grave comparativ cu termenul de 5 ani prevăzut pentru infracțiunile mai puțin grave.

O altă pârghie de eficientizare a activității organelor de urmărire penală în contextul cercetării infracțiunilor menționate *supra* o reprezintă posibilitatea efectuării activității speciale de investigații, potrivit articolului 132/1 alin. (2) din Codul de procedură penală, care prevede că una din condițiile pentru dispunerea și efectuarea măsurilor speciale de investigații este existența unei bănuieli rezonabile cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, cu excepțiile stabilite de lege.

Subsecvent, menționăm că noile modificări ar contura o practică unitară a instanțelor judecătorești în soluționarea cauzelor de corupție, dat fiind faptul că nu ar fi posibilă aplicarea normelor privind liberarea de răspundere penală cu tragerea la răspundere contravențională, condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei și liberarea de pedeapsă datorită schimbării situației.

Conform art. 64 alin (31) din Codul penal, în cazul infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave condamnatul este în drept să achite jumătate din amenda stabilită, dacă o plătește în cel mult 72 ore din momentul când sentința devine executorie și în acest caz se consideră că sancțiunea amenzii a fost executată integral. Ținem să punctăm că intervenția legislativă urmărită dispensează infracțiunile vizate de această prevedere, iar în acest sens, vectorul forței coercitive a statului în procesul combaterii corupției capătă o pondere superioară.

3. Concluzii

Cert este că procesul modificărilor legislative este abia la început. Specialiștii în materie penală, atrag atenția asupra faptului că pandemia influențează și va influența comportamentul oamenilor, iar deseori legea va întârzia să apară pentru a preveni comportamentul infracțional al acestora. Cu toate acestea, lumea academică depune mari eforturi și cheamă la discuții toți actorii implicați, pentru a găsi cele mai rapide soluții în vederea contracarării criminalității.